

UNITÁRIUS

ÉRTESÍTŐ

FRISSEN

domborul egy sír a kerepesi temetőben. Őszi esőcseppek sirva hullanak rá, a fák sárguló lombjai lassan ellepik a néhány nap előtt virágba öltözött hantot. A magyar miniszterelnök korán kihült teteme nyugszik alatt s az enyészet borongós hangulata üli meg a temetőkeretet fent. Tegnap még a közjogi méltóság magas fokán, holnap, holnapután az elmúlás mindent kiegyenlítő két méter mély szintjén. Néhány nap s mily változás egy ember életében! . . . Pedig aki ott lent nyugszik, nem mindennapi ember volt. Koponyája mögött tervek feszültek s lelkében vágyak, remények égtek. Ezek a vágyak egy nemzet vágyaival álltak összhangban. S megvalósulásuk egy nemzetnek minden reménysege volt. Akkor jött elő a közélet szinterére, amikor egy nemzet a kétségbeesés szélén sírjába készült szállani. Minden hite, minden reménye odavolt szerencsétlen fajtájának s ő megszólalt és magyar testvéreknek szólította sorstársait. Felhívta a nemzetet, hogy lépjen vissza sírja szélére s ő megmutatja a jövő boldogulásának útját. A nemzet hitt e szokatlan hangnak s akkor talán tűzbe-vizbe, égbe, földre, pokolba is követte volna vezérét. Száz éveknek keserves elnyomatása után végre egy ember akadt, aki a milliókat testvéreinek nevezte és álmaikat és kívánságaikat a magáéna ismerte fel. Annyi-annyi demokratikus évtized után végre egy ember, aki mert a népre gondolni, a népre, amelyből vétetett s amelynek sorsáról nem feledkezett meg a vezérkar előkelő és udvarképes légkörében sem.

Azóta négy év telt el s a magyar nép első miniszterelnöke már halott. S most szomorúan kérdezzük magunktól: mit tudott megvalósítani azok-

ból a merész gondolatokból, amelyeket első rádióbeszédében kifejtett. Lett-e valami azokból az evangéliumi szociális igazságokból, amelyek szívében oly meleg tűzzel égtek? Valóra vált-e az a tisztább, nemesebb társadalom, amelynek képét oly rokonszenvesen tudta hallgatói lelkébe vetíteni? Bizony, ha körülnézünk, azt látjuk, hogy egy nemzet reményei lelohadtak, a kedélyek elfásultak, az ő lelki vetését egy tragikus sikertelenség jégesője verte sorra. Mi az oka annak az istencsapásnak, hogy ezen a földön a legjobbak, a legnemesebbek munkáját csak ilyen eredmény követi. Jaj! nagy a sora ennek. Ezen a vidéken nincs áldás a magvetőkön, itt irigység fűrészsel ketté minden magas fát. Itt érdek: kartelvezerek, hűbérurak és Krisztusba bújtatott krisztustalanok érdeke megöl mindenkit, aki valóban az örök evangélium tisztos, egyszerű szegénységét akarja és gyakorolja. A Duna partján „halottasak az esték“, itt egy nép nem él boldog életet és aki igazán tenni akarna a népért, annak önmészítés, örület, halál a sorsa. Vajjon a kerepesi temető halottja ezekből az örületbe és halálba rohanó magyarokból került ki? Vagy azokból, akik nem gyötrődtek ennyire, hanem csak tenni akartak, de egy kéz, valami ismeretlen titokzatos kéz lefogta munkára lendülő karjukat? Ma már csak elmélkedni lehet e nagy kérdések felett, hiszen a halottak világa csendes s onnan nem jó felelet töprengő vivódásainkra.

S a halott elcsendesült szivét sem tépik tovább azok a belső ellenmondások, amelyek életének utolsó éveit olyan terhessé teheték. Egy népet szeretni, egy népnek jobb jövőt ígérni, hatalom teljébe érkezni és ott hatalomnélkülinek, meg-

raboltnak, nagyobb erők foglyának bizonyulni: óh, mily keserves sors!

De mi itt maradtunk és számunkra nincs nyugalom. Bennünket a magyar sors irtózatossá mélységei rettentenek. Vajjon lesz-e másképp, vajjon megnyögetik-e az új szelek, amelyeknek a miniszterelnök első fuvallata „akart” lenni az ő magyar fákat? Vagy marad minden a régiben? A milliók tovább pusztulnak éhbéren, rongyokban, testi-lelki táplálék nélkül? S a nagy éhesek tovább is szabad vadászterületnek, kizsákmányolható garmatnak, elnyomható rabszolganépnek tekintenek mindent és mindenkit, kit szerencsétlen sorsa a földhöz kötött?

„Sohase lesz másként, így rendeltetett!” ezt a keserves melódiát nyögte az öreg Duna egy fajaért esdő magyar költő fülébe. Óh, ha igaz ez az ige, akkor a kerepesi-úti sir többet takar, mint egy elhunyt magyar miniszterelnököt. Akkor az őszi lombhullás egyebet is betemet, nemcsak egy frissen domboruló halmot. Ha igaz ez a szörnyű jóslat, akkor egy népnek kálváriás sorsát temették el annyi disszidálással és oly királyi pompával a nagy magyarok temetkező helyére. Azét a népet, amely élni akart, itt e hazában akart élni, de csak a szétszóródás, a világ négy táján való csavargás és a koldusbot jutott osztályrészéül. Ha igaz ez a szörnyű látomás, akkor most telt be ama másik is a nemzet nagyszerű haláláról fényes külföldi, császári és királyi képviselők, kancellárok, miniszterek, diplomaták, grófok, katonák jelenlétében:

A sirt, hol nemzet sülyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászkönyv ül.

Óh Isten! Magyarok Istene! Ne engedd, hogy az első kísérlet a magyar nép megmentésére ily csúfos kudarccal végződjék. Adj igazolást és feltámadást ama szent sóvárgásnak, amely az elhunytat egyedül tette naggyá: a magyar nép felemelése gyötrelmesen szép álmának. Óh adj már végre nemcsak álmodókat, hanem kivitelezőket, erős, harcos férfiakat! Óh, hallgass meg bennünket, Magyarok Istene, hogy meg ne haljunk, sirba ne hulljunk, hanem éljünk, élhessünk és megmaradhassunk.

Iván László.

Lapunk az unitárius

megújulásért küzd!

ERDÉLY.

Beszélgetés egy erdélyi unitárius tanítónővel.

Szemre épp olyan egyszerű, vidám, szép fiatal leány, mint a többi. Beszélgetni kell vele hosszan, nyugodtan, hogy égő hivatásérzetét megismerhessük.

— Nehéz-e ma a Székelyföldön felekezeti tanítónőnek lenni? — Ez az első kérdésem, melyre nagyképűség nélkül így felel:

— Nehéz, de szép. Nem cserélném fel a világon semmivel. Erre a küzdelemre készültünk fel nyolc éven át, — mert minálunk a negyedik elemi után kezdődik a képezde, — és most boldogok vagyunk, társaimmal együtt, hogy kipróbálhatjuk, mennyit tudunk tényleg tenni a faluért. Akik együtt végeztünk, állandóan levelezünk, de milyen más ez a levelezés, mint a szokásos, unott barátnői levélváltás! Bennünk ezek a levelek tartják az erőt, a tudatot, hogy nem vagyunk egyedül még a legelhagyottabb faluban sem, mert távol egymástól ugyanazokért a célokért dolgozunk. Főleg erről írunk a leveleinkben, őszintén bevallva eredményeinket és kudarcainkat, hogy tanulságainkat a többiek is felhasználhassák. Mi ugyanis igazi faluvezetők akarunk lenni! Első dolgunk természetesen az iskola, mely szinte szimbólummá magasztosulva tölti be az életünket, de ezenfelül mi végezzük azt a munkát is, mely nálatok Magyarországon a védőnőre és háziipari oktatókra vár. Ezért a munkánk igen sokoldalú felkészültséget igényel és éppen ezért roppant érdekes.

— De hogyan alakul ki a valóságban?

— Nem boszorkányság, csak állhatatosság és nyitott szem kell hozzá. Nagy könnyebbség, hogy már a képezdeből gyakran teszünk kirándulásokat a falukba, ahol a helyszínen ismerkedünk meg a ránk váró feladatokkal. Oly nagy feladatok ezek, hogy nem is lehet másképp megközelíteni csak *mindennapi apróságokon keresztül. S munkánknak ez a titka!* Hogyan is merne egy szegény, erőtlenség, magáratall tanítónő olyan sorsdöntő munkák elvégzésére vállalkozni, mint a falu táplálkozásának feljavítása, a csecsemőhalandóság csökkentése, a népművészet megmentése. Még a feladatok felsorolása is elcsüggeszt... Pedig mindent be lehet tölteni a bibliai tanításnak szem előtt tartásával, hogy *aki kicsiben hűséges, arra nagyobb dolgokat bíz az Isten.* Csak azt kell tennünk, amit az anya végez a családban, nem szabad szemethunynunk olyan apróság felett, hogy például egy gyerek

szakadt ruhával jön az iskolába, nem szabad közömbösen bólogatni, ha egy néni a himzését mutatja, nem szabad egy-két dicsérő szóval megelégednünk tanács helyett, ha a szomszédasszony-nak gyereke született. Megannyi alkalom ez, hogy segítsünk, a rongyos ruhájú gyermek anyját például mintha csak időtöltésből tennők, megtanítsuk foltozni. — Egy barátnőm olyan tökéletesen megtanította foltozni a falujabéli lányokat, hogy magasabb fizetést kapnak, ha elszegődnek cselédnek, mert egy foltozóvarrónőt pótolnak! — A varrogató, himző asszonyoknak, szintén csak ugy kedvességből, beszélgetés közben, megmutatjuk a mi képezdei *írásos* kézimunkáinkat és ha ezen felbuzdulva rájönnek, hogy ők ennél még eredetibb, még régibb mintákat ismernek, biztatni, dicsérni kell őket, például állítva kézimunkáikat a többi asszonyok elé. Ugyanigy van a szövés-fonással is. Nagyon bosszant, hogy a városi barátnőim indokolatlan maradiságnak tartják a szövés-fonás új életre keltését. Ilyesmivel tölteni az időt a gépkorszakban! — mondják fejcsóválva, nevetve és igazuk is lenne, ha a népnek lenne pénze, hogy a legjobb minőségű vásznakot, szöveteket megvegye. De az a minőség, mely a házivászon, háziszöttes tartósságának megfelel, az uriosztály számára megfizethetetlen, hát még falun, ahol a készpénz még a fehér hollónál is ritkább. Aki a szövés-fonás jelentőségét *a mai adott viszonyok között* tagadja, annak csak azt mondhatom, látszik, hogy még sohasem nehezedett a lelkére egy falu felruházásának gondja. Hiszen hivatalosan nekünk sem kötelességünk, de *akit egyszer megtanítottak látni, lelki kényszert érez, hogy segítsen!* Így aztán mi is háziszöttes holmiban járunk, — s ennek az „áldozatnak“ köszönhetjük, hogy elnyűhetetlen, friss, csinos ruháink vannak, — azonkívül minden alkalmat megragadunk, hogy megdicsérjük, akinek magaszöttes ruhái vannak. A gyermekgondozásra is az a leghathatósabb buzdító eszköz, ha a jó anyákat mintaképpül állítjuk a többiek elé és mikor sok asszony van együtt, ügyesen, szerető ravaszsággal beszélgetjük, hogyan is gondozza a gyermekeit. Ugyanezt mondhatom a táplálkozásról is. A legjobb barátnőm, aki a szomszéd faluban tanítónő, addig dicsőítette az árpakávét, hogy ma az egész falu cukorra és árpakávéra költi azt a pénzt, amit addig itálra adott. Ne nevesse kérlek, ez szinvalóság. Ő a leányokon keresztül érte el a háztartási szokások újításait. A falusi lányokat annyira megnyerte magának, hogy akik férjhezmennek, mind a barátnőm tanácsai szerint vezetik a háztartást. Az életbevaló induláskor egészséges irányt szabni a falusi fiatalságnak

— ez a mi legszebb, leghálásabb feladatunk.

— De mondd kérlek, — kérdem mosolyogva, — kielégíti-e a te fiatalságodat ez a szakadatlan, másokért való, komoly munka?

— Menyaszony vagyok, — feleli csöndes boldogsággal, — a falunk fiatal unitárius papjának a menyasszonya. Hidd el, ma ez is egészen más, mint a sablonos pap-tanítónői házasságok. Itt nemcsak két fiatal lélek talál egymásra, hanem két olyan ember indul el együtt, akiknek életcélja: a magyar falu.

Sz. Weress Jolán.

Életképek Erdélyből.

Ember tervez, Isten végez! A nyáron családom orvosi tanácsra Iglófüredre ment. Úgy volt, hogy majd később én is utánuk megyek és ott töltök egy pár hetet. Tervem nem sikerült. A csehek nem adtak vizumot. Ők tudják miért nem. Én most csak azt tudom, jól tették, hogy nem adtak. Isten akarta, hogy ne a felvidékre, hanem Erdélybe menjek egy pár hétre.

Nagy bosszúság fogott el azon a délelőttön, amikor jelentették, hogy a felvidékre nem kapok vizumot. Bosszúságom azonban nem tartott sokáig. Egy mosolygó fiatal házaspár lépett be irodámba és minden haragom azonnal eloszlott. Amerikaiak voltak. Az amerikai unitárius társulatnak magyar barátságáról országosan ismert elnöke küldte őket hozzám. A fiatal férj ugyanis az ő unokaöccse volt. Turautójukat is magukkal hozták Amerikából. Bejárták volt már vele csaknem egész Európát. Eljöttek, hogy megnézzék a mi fővárosunkat is, amelyről külföldön már legendás hírek kezdnek szárnyra kelni; és hogy itt meglátogassák az unitárius testvéreket is. Innen Erdélybe igyekeztek, mert a nagybácsi lelkükre kötötte, hogy menjenek le ebbe a szomorú, szép országrészbe is, nyissák ki jól szemüket és fülüket s vigyenek majd hirt az ott élő, sorsüldözött magyarokról.

Nem sokáig kellett, hogy kérleljenek, amíg elhatároztam, hogy én is velük megyek. Autón utazni nem utolsó dolog, különösen Erdélybe, ahova különben is mindnyájunkat állandóan vonz a szívünk. Bejártuk úgyszólván egész Erdélyországot. Minél bennebb mentünk ebbe az áldott hazarészbe, annál jobban nőtt szívem fájdalma: Istenem mit veszítettünk!

Idegen jelzésű kocsinkat mindenütt, ahol megálltunk, nagy sokaság vette körül és bámulta: honnan jöttek, hová mennek? Nagyváron egy harcsabajuszú bús magyar ezt mondá: Ültessenek fel engem is. — Hova akar menni bácsi? —

kérdeztük. — Akárhová, — mondá — csak el innen, mert megbolondulok, ha még sokáig itt és így kell élni.

Kolozsvár az ifjúkori álmok és emlékek városa. Mi volt és mi lett belőle?! Ne hasonlítgassuk a multat a jelenhez, mert szívünk szakad bele! Sokszor elhatároztam már, hogy nem teszem be többé a lábam ebbe a városba, hogy a multak szép emlékét a jelen valósága meg ne rontsa. Egy ellenállhatatlan szent honvágy azonban mindig győz bennem s a szívem hangosabban dobog, valahányszor a város felé közeledve a főtéri templom tornyát és a házsongárdi temető ormát meglátom: Ez a város az én városom, a mi városunk, a magyar unitáriusok Mekkája.

Tordán áhitatos imádságot mondtunk az ősi szent falak között, melyek egykor Dávid Ferenc szavait viszhangozták: a hit Isten ajándéka. Világtörténelmi hely ez. 1568-ban, amikor az úgynevezett művelt nyugati államokban milliókat kergettek hitükért száműzetésbe, vagy halálba, itt emberség dolgában az egész világot megelőzve, országos törvénybe iktatták a vallásszabadság szent jogát. 1568. és 1936: azt mondják, hogy a világ halad, — itt is igen, de visszafelé!

Torockón láttuk kétszer felkelni a napot, úgy mint Adorján Manassé és mindenki, akit jószerecséje ebbe a szép községbe visz. De láttunk ott egyebet is: új arcokat, új embereket, akikért Jókai ma bizonyára nem lelkesedne, úgy mint Adorján Manasséért. Ha Adorján Manassé az emberi jószág és becsület megszemélyesítője, ők ép az ellenkező típust képviselik.

Amint a havasok közül kikerekedve az enyedi új unitárius templom érintése után Gyulafehérvár felé közeledtünk, hosszú hallgatás után bájos utitársnőm így szólított meg: „What is the matter with you Gabriel?” Nagy komorság ülhetett az arcomon, mert aziránt érdeklődött, hogy hirtelenében mi bajom lett. Semmi, csak édes és szomorú emlékek városa Gyulafehérvár. Amint a vársáncok fölött jártam, találkoztam nagyapámnak az egykori keresztúri papnak a szellemével. Ott porladnak csontjai valahol a vársáncok mélyén. Kivégezték és jeltelen sirba dobták, mert 1853-ban szabadságról álmodozott, a száműzött Kossuttal barátkozott és titkon szőtt honmentő terveket. Azóta megfordult sirjában, sirja fölött most is idegen induló-fujnak.

Egészen a szellemek hatalma alá kerültem. Menjünk gyorsan tovább Dévavára felé! Dávid Ferenc szelleme hív! Unitárius volt minden elődöm visszamenőleg a XVI-ik századig. Véremmé

vált már az unitárius vallás. A bucsújáró helyeknek mégis nagy jelentőséget tulajdonítok. Dévavára a magyar unitáriusok bucsújáró helye kellene, hogy legyen. Szent nekünk ez a hely, ahol Dávid Ferenc vallásalapítónk hitéért vértanú halált halt. Itt megéreztem ismét a nagy igazságot, hogy az embernek még életénél is drágább a hite. Hárman, két amerikai és egy magyar a szent helyen imát mondtunk és zsoltárt énekeltünk magyarul és angolul. Egy pár perces szertartás volt csupán, de benne lelkileg újjászülettünk. Szeretnék ide vinni magammal minden ingadozó unitáriust, hogy itt hitében megerősödjék, hogy ne legyenek köztünk többé olyan gyáva és pipogya unitáriusok, akik hitüket elhallgatják vagy érdekből megtagadják és eladják. Ha rajtam állana és módom is lenne rá, nem konfirmálnék meg senkit addig, amíg előbb Dévavarába Dávid Ferenc sirjához egyszer legalább el nem zárandokol. Az unitárius hitben való megerősödés kelléke ez.

Szebenben éjszakára szinte az ég alatt maradtunk. A toronyban éjfél után már az óra és a Römischer Kaiser-ban nem volt fekvőhely számunkra, sőt még a többi egyszerű szállodában sem. Egy németországi társaság számára foglaltak le minden helyet. A város ugyancsak hangos volt egész éjjelen át. Másnap, vasárnap reggel Fogaras felé haladva a Szeben környéki szász falvak népe középkori nemzeti viseletben, hatalmas tömegbe verődve jött velünk szembe. Szeben felé tartottak. Heil Hitler, heil Hitler! — kiáltották felénk. Így tartott az út körülbelül ötven kilométeren át, Hitlert éltetve Nagyromániában.

Ha egy hazafias magyar egyesület tagja Budapestről egy székely városba mennének és az ő üdvözlésükre a székely falvak népe felkerekedve, a magyar államfőt éltetné, vajjon mi történne? Egész úton Fogaras felé ezen gondolkozáim. Fogaras állítólag nem is olyan rossz hely, mint ahogy gondolják. Az itt élő kevésszámú magyart nyelvnek használatában és hitének gyakorlásában senki sem akadályozza. Fogarason a vármegyházán lehetett magyarul beszélni, Udvarhelyen nem. Fogarasmegye 98 százaléka román, Udvarhelymegye ugyanilyen százalékban magyar: vannak ilyen visszasságok. Brassóban van magyar utca jelzés és cégtábla, Marosvásárhelyen nincs. Bukarestben magyar himnusz énekelnek, Csikszeredán egy legényt véresre vertek, mert állítólag piros-fehér-zöld bokréta volt a kalapján.

Egy vasárnap reggel az egyik székely faluban nagy szekérnyikorgásra ébredtem. Kinéztem az ablakon: az út tele volt szekerekkel: ökör-, tehén-,

bivaly és lószekerekkel. Kalákáztak a székelyek. Téglát hordtak a görögkeleti templom építkezéséhez; került oda valahogy az utóbbi időben egy pár görögkeleti is. A székely ember szeret kalákázni, szíve jóságára és a székelyek szociális iskolázottságára vall a kalákázás. Megszivlelték az apostol intelmét: egymás terhet hordozzátok és úgy töltsétek be Krisztus törvényeit. Jó kedvvel, dalolva összefognak és úgy segítenek egymás baján. Hallottam azonban, hogy ez alkalommal egy székely megmakacsolta magát és nem akart kalákába menni. Biztosan megvolt az oka rá, hogyne lett volna meg! De a csendőrök segítettek rajta, jól megpuskatusolták s a végén szörnyen káromkodva ugyan, de ő is vitte a téglát az Úr házának építkezéséhez. Tíz órakor a templomba mentem, a máskor népes templom most csaknem egészen üres volt. Csak egy pár öregasszony és apró gyermek jött ez alkalommal imádkozni és szentigét hallgatni. A falu népe az imádság óráján kalákázott és talán káromkodott. Isten bocsássa meg nekik!

Egy másik székely falu felé egy vasárnap délután úgy zörögtek a kocsi-szekerek, mintha sokadalomba siettek volna. Sokadalom is volt a faluban, templomi szent sokadalom, amelyre ünneplő gúnyába ügyesen felöltözve eljött az egész vidék népe, apraja-nagyja. Még a szoptató anyák sem maradtak el, magukkal hozták a kicsi pólyás székelyeket is. Az öreg harisnyások, mint valami Simeonok a Sion hegyére, úgy kapaszkodtak fel a dombtetőn épült templom felé. Harisnyás és nadrágos, selyemruhás és szöttes gúnyás nép itt most mind együtt volt, mind eljött. Nem is bánták meg, hogy eljöttek. Én se fogom az esetet elfelejteni. A körí egyelet tartott vándorgyűlést. Nem is gyűlés volt, hanem ünnepi áldozat: a székelyek áldozata a hit és a faji öntudát oltárán. Egy sorstól sujtott, sokat csalódott, de törhetetlen nép hite lüktetett az ősi zsoltárban: *Tebenned biztunk eleitől fogva*. Volt ott művészi ének is bőven, bizonyosságul annak, hogy a székely nemcsak az ekeszarva mellett tud énekelni; tud a templomban is, kórusban is jobban, ha akar, mint bárki más. A különböző falvak dalárdái mintha nemes versenyre keltek volna, hogy bebizonyítsák, melyik tudja Isten dicsőségét szebben és művésziesebben zengeni. Harisnyás legények, pántlikás leányok érces és meleg hangon, kipirult arccal, szavaltak szebbnél szebb idevaló verseket: *Fiamnak, A madár fiához, Imakönyvem, Játék a mappán, Csendes csodák, Ahogy lehet*, stb. Megértettük! Hogyne értettük volna meg; nekünk szólt, — nekik szólt. Az öreg szé-

kelyek elpityeregték magukat és úgy gyönyörködtek tiaik és ieányaik szép tudományában. Nem csoda, én is könnyezni kezdtem. Volt felolvasás, illetve előadás is és még nem is unalmas, mint amilyenek ezek lenni szoktak. Hiterősítő prédikációnak is beillett volna. Jól tudta az illető, hogy a székelyek az ilyen ünnepekből táplálkoznak és vesznek erőt a nagy birkózáshoz.

Az ilyen alkalmak műsora előzetes cenzurán esik át, de azért a helyszínen is ellenőrzik. Vigyázni kell, mert a felügyelet már sok bajt okozott. Egy papnak a Miatyánkjába kötött bele egyszer a bölcs cenzor: „*Jöjjön el a Te országod*“. Miféle országról beszélt maga? — kérdezték az ártatlan paptól az istentisztelet után a laktanyán. „*Be keserű ez az élet én nekem, amióta elhagytál szép kedvesem*.“ Így énekelgetett a minap egy elsavanyodott székely. Lett is baj belőle, mert nem hitték el szegénynek, hogy a hűtlen babája után kesereg csupán. „*Messze van a nyíregyházi kaszárnya*“ — énekelte egy este három legény a faluban. De közel volt a laktanya, jól megfizettek ott nekik a nyíregyházi kaszárnyáért. Honvédelem ez is!

Voltam egy papi konferencián is. Bárcsak többen lettünk volna ott innen is, mert a lelki közösséget az odabévaló atyafiakkal így lehetne igazában ápolgatni. A nyomoruság, ugylátszik, nemcsak megedzette, hanem valami csodálatos erő kifejtésre képesítette őket. Azt már tudjuk, hogy pl. az erdélyi magyar irodalom aránylag nemcsak termékenyebb, de irányában egészségesebb, nyelvben tisztább és zengzetesebb, mint a budapesti. Valami efélét tapasztaltam a papi konferencián is. Szörnyen nyomja őket az anyagi gond. Csoda, hogy még élnek. És hogyan élnek? A gondok terhe alatt kiegyenesednek és biztos tájékozottsággal, szinte fölényesen járnak a XX-ik század eszmévilágában. Egy egész új papi generáció támadt a háboru után. Nem hiába jártak közülük sokan angol és amerikai akadémiákon is. Sokat láttak, sokat tanultak, hivatásuk szentségének tudatára ébredtek. Ha soha semmi egyéb hasznunk nem lett volna is belőle, már ez a külföldet járt fiatal papi gárda is elég volna ahhoz, hogy áldva áldjuk azokat, akik angol és amerikai kapcsolatainkat megteremtették. *A ma liberálizmusa, — a lelkész szerepe a falu gazdasági, szövetkezeti és szociális életében, — a hollandiai szabadelvű theologiai konferencia tanulságai, — egyházi életünk újjáépítése, — káténk reformja, — parokhiális könyvtárak létesítése* címen értekeztek. Mindenik előadás és hozzászólás három napon át szinte akadémiai értékű volt és az unitárius vallás új meg új szép-

ségét csillogtatta meg. Csak Isten tudja, mit hoz még a jövő. Sokan szinte kétségbeejtőnek látják. Ezer ok van a sötét látásra. Lehet, hogy még az eddiginél is nehezebb idők jönnek, de a szent ügy, melynek oly nemesen fegyverzett harcosai vannak, mint a mi fiatal erdélyi papjaink, nem veszhet el soha s a nép, melyért ők imádkoznak és dolgoznak, örökké élni fog.

Mielőtt tulságosan elcsüggednénk, lássuk meg az élet jeleit is. Nincs egyetlen egyházközség sem, melyben a háboru után, tehát épp a legnehezebb időben a hívek egyházukért valami nagy áldozatot ne hoztak volna. Kulturházakat építettek, a háboru alatt elnémult tornyokba új harangokat állítottak, új orgonákat szereztek, templomokat és iskolákat építettek és renováltak. Ebben az évben két új templomot szenteltek fel s a harmadik alapkövét is lerakták, olyan helyeken, ahol, egyet kivéve, a jó békevilágban jóformán nem volt semmi unitárius élet. Az áldozathozatal hősei ők! Tudják-e ideát, az egyházi adó miatt zugolódo atyafiak, hogy a székely gazda odabé harminc kalongya buzából három kalongya képét fizet s általában ebben az arányban adózik egyháza számára minden megfogható javából. Tudunk fiatalembereket, akik ideát azért ridegedtek el az egyháztól, mert az egyház nem tudta bizonyos igényeiket kielégíteni, vagy vezetői nem tudták őket megfelelő állásba juttatni. Tudunk eseteket, amikor egyesek ideát a könnyebb érvényesülés hazug reményében hitüket elhallgatják vagy megtagadják, a házasság kapcsán születendő gyermekeik lelkét reverzális utján lelketlenül eladják. Nos, tudjuk meg azt is, ha nem tudnók, hogy az odabé való atyafiak ugyanakkor az üldöztetéseket is vállalják hitükért. Az ifjak előtt minden hivatali pálya el van zárva. Sokszor csak egy szavukba kerülne, hogy másképp legyen. Ezt a szót azonban, — inkább meghalnak, — de ki nem mondják. Hallottam esetet, hogy egy székely legényt előbb szép szóval, majd puskatussal akarták más hitre téríteni, véresre verték, amig elájult. „Ha agyon üttök, akkor is unitárius és székely maradok“ — volt az utolsó szava. Vajjon mit szól ehhez az az urfi idekint, aki tizenkét esztendeig ette a Berde-cipót és nyolc esztendeig élvezte az évi kétszáz aranykoronás Derzsi János-féle alapítványt s amikor így az egyház jóvoltából ember lett, más egyházba lépett, hogy ő is olyan legyen mint a környezete. Ugy látszik a cigánytól tanult, aki mindég olyan, amilyen a falú.

Az új ipari törvény az ipari pályákon való érvényesüléstől is el akarja ütni a székelyeket. Ez

azonban — hála Istennek — nem megy olyan könnyen. A mesterséges törvényt keresztüzza az élet törvénye. Iparra a másik faj még nem eléggé fejlett. A hivatalba könnyű betülni és onnan parancsolni, de a műhelyben már nehezebb helytállni. Már pedig, ha a műhely munkája megszakad, megszakad az állam élete is. Látják ezt a törvényhozók is. Egy gyárigazgatóval beszéltem, aki az új törvénynek engedve régi székely munkásait elbocsájtotta és a másik fajtából vett fel új munkásokat. Egy hét alatt az új munkások a kemény munka elől mind elszöktek. Vissza kellett venni a régieket és ezt a hatóság sem bánta, mert baj lett volna, ha a gyár munkája megszakad. Bukarest ma a világ második legnagyobb magyar városa. Az építő munkások nyolcvan százaléka magyar. A háztulajdonosok azzal csalogatják a lakókat, hogy ujjonon épülő házaikat magyar iparosok építik. Pincér nincs is jóformán talán más Bukarestben és a többi városokban, csak magyar. Csak azok a vendéglők közkedveltek, amelyekben magyar pincérek szolgálnak ki. A magyarfaló Anghelescu miniszter kastélyában állítólag tizenhat magyar alkalmazott van. Magyarok vannak a legtöbb helyen ott is, ahol pénzt kell kezelni. Érthető! Autóbusz vállalatok hálózzák be az egész Erdélyt. A soffőr és a kalauz csaknem mindenütt magyar. Brassóban több magyar szót hallottam, mint a háború előtt. Magyarok élnek itt legnagyobb számban: magyar iparosok és munkások. Maholnap Brassóban lesz a legnagyobb unitárius egyházközség Erdélyben. Ideje volt tehát már ott unitárius templomot építeni. Hasonló az eset Segesváron is, ahol augusztus hó 30-án szentelték fel az új templomot. Meggyesen épp most teszik le az alapkövet. A háboru előtt itt nem is volt unitárius talán egy sem. Most hatszázán vannak: iparosok és munkások. Szebenben hatszázán felül vannak, a háboru előtt hatan sem lehettek. Temesváron az egykor elnéptelenedett Luna-parkban vasárnap délutánonként székely legények és leányok énekelnek.

Erre azt is lehetne mondani, hogy nincs sok öröm benne, mert ez a székely falvak lakósságát fogyasztja. Ez igaz, de a székelyek életrevalóságát is bizonyítja, fajiságukat azonban, legalább ezidő szerint nem veszélyezteti. Nadrágos emberről hallottam, hogy Udvarhelyen megingott, a harisnyás székelyek azonban még Bukarestben is jól tartják magukat. Érdekes különben az a statisztikai adat, hogy Romániában a görögkeletiek után az unitáriusok népesedési arányszáma a legjobb. Hallottunk névelemzésről és erőszakos térítésekről is.

Lelki kérdésekben azonban az erőszak fegyvere a legtöbbször csütörtököt mond. Opra Mihálybát átírták, — amint mondják, — ahova tartozik. Mihálybá megharagudott, nagyot fogadkozott s vagyonát oda adta, ahová a szive húz. A lelket kicserélni nem könnyű dolog még puskatussal se. Nem akartam elhinni, hogy közel a magyar határhoz az erőszakos térítgetés több sikerrel járt, mint a székelyek között. Most már hiszem, sőt tudom, mert láttam. Szép szóval és pénzzel is dolgoznak. A szegény székely gyermekeket még az öntudatra ébredés előtt így akarják megvásárolni s belőlük janicsárokat nevelni. Ez már veszedelmesebb. Tudjuk azonban, hogy Törökországot épp a janicsárok tették tönkre.

Életképek Erdélyből! A kép valóban sötét. A kép alá én mégis ezt akarom írni: Hiszek a székely faj fönmaradásában, hiszek az unitárius vallás jövőjében. Csiki Gábor.

MAI KÉRDÉSEK.

Alkotmányreform.

Az utóbbi időben lapunk néhány számában napvilágot látott egy-egy cikk, amely azzal foglalkozott, hogy milyen állami törvények figyelembevételével lehetne elismertetni egy új unitárius egyház alkotmány érvényességét az illetékes állami tényezők által. Lapunk olvasói akkor bizonyára csodálkoztak e cikkek felett s azt kérdezték magukban: „Hát csakugyan új egyházalkotmány készül?” Azóta a társas érintkezés útján bizonyára egyesek tudomásul vették, de a hivek nagy többsége ma sem tudja, hogy a Csonkamagyarország területén megmaradt unitárius egyházcsonk nagy fába készül vágni a baltáját: *egyházalkotmányt csinál*. Hogy is tudná ezt a templombajáró, vagy templomot építő unitárius férfi vagy nő, hiszen buzgólkodni, imádkozni, fillérekkel szegényeket segíteni, pengőkkel és fáradsággal istenházát építeni lehet — nagyon is lehet új egyházalkotmány nélkül is. Nem is ott indult el ez a mozgalom az egyszerű hivek körében, hanem „felülről” indították el az u. n. igazgatótanács köréből. Nem is olyan új keletű próbálkozás ez. Első villódzásai ott remegtek már a debreceni vármegyeház disztermében (1928-ban), amikor arról volt szó, hogy az ittmaradt egyházcsonk önálló püspöki egyházkerülétté szerveztessék. Akkor egyes tényezők közbelépésére elaludt ez a „mozgalom.” Most egy-két évvel ezelőtt ismét fölébredt s ma már úgy jelentkezik, mint egy elhalaszthatatlan szükséglet. Ma

már az egyes egyházközsegekben a hivek véleményéhez fordul, hogy ennek meghallgatása után az új alkotmány rövidesen létrejőjön és megkezdje működését a csonka hazában. A nagy sürgősség az egyszerű hivek előtt érthetetlen s nem tudják, miért olyan életbevágó egy új alkotmány-szervezet létrehozása. Hát eddig nem volt semmilyen sem?

Dehogy is nem volt! A háború előtt az alföldi és dunántúli unitáriusság egy egyházkörbe a *kilences* jelzésű „*duna-tiszamenti*” egyházkörbe volt szervezve. Ennek élén állt az esperes, alája rendelve a kolozsvári püspöknek. A trianoni béke után 1920-ban ez a dunatiszai egyházkör magára maradt, csonkán. Nem volt felső hatósága: nem volt u. n. *főtanácsa*, amely az unitárius egyházban a törvényhozói, közigazgatási és birói hatalmat gyakorolja a legfelsőbb fokon. Az esperes maga igazgatta az itt maradt egyházakat a régi törvények alapján és hogy nagyobb legyen tevékenységének tekintélye az 1920-ban Hódmezővásárhelyen tartott egyházköri közgyűlés *püspökhelyettesi* (vikáriusi) címmel ruházta fel. Ezt úgy az állam, mint a kolozsvári főtanács utólag el is ismerte. Sőt a főtanács tovább is ment. Belátva azt, hogy ezen túl minden dologgal nem lehet Kolozsvárhoz fordulni, 1923-ban törvényt hozott, amelyben az egyházi kormányzás és közigazgatás számára a csonkaország területén új tanácsot szervezett. Ekkor jött létre a mai napig is fennálló „*igazgatótanács*”. Egyébként ez a főtanács úgy rendelkezett, hogy az alföldi csonk a régi elfogadott unitárius egyházi törvények alapján folytassa életét. Az igazgatótanács új törvényeket nem hozhat, mert ez kizárólag a főtanács joga. A harmadfokú bíróság felállításáról sem gondoskodtak ekkoriban. Vagyis az új igazgatótanácsi kormányzás csonka maradt. Hiányzott a törvényhozói és birói képessége. Emez egyházhatalmi ténykedésekért Kolozsvárhoz kellett fordulni. Persze erre nem sok alkalom adódott. Hiszen új törvényekre szükség igazán nem volt. És elbírálni harmadfokon a kilenc lelkeszt igazán nem kellett.

Azonban mégis ezen a ponton ütközött ki egyszer csak az alföldi egyház csonka hatalmisága. Egy esettel kapcsolatban szükség volt a harmadfokú bíróságra. Igen ám, de nincsen! Kolozsvárhoz kellett fordulni intézkedésért. A kolozsvári főhatóság akként rendelkezett, hogy Budapesten alakíttassék meg a harmadfokú bíróság és az ítéljen. Ezzel a határozattal, ebben az esetben teljes hatályossággal az ügy elintézését nyert. Jogi alapjához szó nem férhet. A főhatalom rendelete, törvényes intézkedése alapján bíraltatott el az egész ügy.

Bármely más esetben (minden ötven esztendőben ha van egy ilyen intézkedésre szükség) hasonló módon el lehet járni ezzel a módszerrel. Elhez semmi szó, semmi kétség nem fér. De ez mégis jó alkalom volt arra, hogy azok, akik már 1928-ban állást foglaltak az önálló, új szervezet mellett, most ismét elővegyék a régi gondolatot s bizonygassák, hogy csonka országunkban csonka egyházunk nem tud megélni csonka alko'mánnyal. Tehát ki kell építeni a harmadik fokot, meg kell szervezni a főtanácsot, hogy mi magunknak hozzassunk törvényt és élhessünk szabadon.

Igen ám! — csak hogy ez a törekvés ellenkezik azzal a határozattal, amit az 1923-as kolozsvári főtanács hozott. Mert az csak a kormányzásra adott szabadságot az alföldi egyházaknak, de nem a törvényhozásra is. *Vagyis aki ma csonka-országunkban csonka egyházunk számára törvényt akar hozni, az megdönti az erdélyi atyafiak határozatát és megszakítja az utolsó, habár csak jogi, de nem tényleges kapcsolatot az erdélyi egyházzal.*

Most kérdezzük magunkban: mire jó ez? Mit nyerünk vele. Semmit! Nekünk új törvényekre szükségünk úgy sincs. Harmadfokú bíróságra pedig ne adja az Isten, hogy szükségünk legyen. De ha mégis lenne, akkor *ad hoc*: egyszeri esetre megint el lehet intézni úgy, ahogy eddig. De erre szükség úgy sem lesz talán évtizedekig.

És mit veszítünk az új alkotmány kikényszerítésével? Sokat! Ma még alig tudjuk felmérni, milyen sokat. Elveszítjük a lelkeket, akiket az erdélyiség édes érzete köt hozzánk. Elszakítjuk az utolsó pókháló fonalat, amely ha tényleg nem is, de a jogfolytonosság finom aranyszálán egy szép és drága mult csodafájára függeszti életünket. És last but not least (bizony ez nem a legkisebb!) megsebezünk ott túl a hegyeken fájdalmas magyar szíveket, akik eddig e reménységből éltek s most annyi reményük omladékán azt a keserves csalódást kell tapasztalniuk, amit Caesar érzett Brutusszal szemben: Hát fiam, te is elhagysz a nehéz órában?

Hiába mondják, hogy az új alkotmány csak a régi folytatása, annak újabb összefoglalása és bizonyos tekintetben szükséges kiegészítése. Ha csak ennyi az egész, akkor mire jó az egész alkotmánycsináló „mozgalom”? A mai alkotmánnyal tiszter ekkora egyházat is el lehet igazgatni, mint az erdélyi példa mutatja. Anélkül, hogy begyepesedett maradiaknak akarnánk feltűnni, nyugodtan elmondhatjuk: alkotmányreformra, különösen *képpen merőben új jogi ténykedésen alapuló új szervezetre, új kezdetre szükség nincsen.*

Van szükség reformra más téren. Gyökeres, forradalmi reformra. Szükség van a hivek hitéletének és áldozatkészségének reformjára. Szükség van az egyházi tanácsok nagyobb mérvű templomlátogatására. Mert ezen a téren csehül állunk! És szükség van arra, hogy a lelkészek is lássák, hogy az ő életük és magatartásuk a hivek evangéliuma. Majd ha mindkét oldalon ezt a mélyebb igazságot megpillantják, akkor meglátják azt is, hogy már is reformáltak: megújították életüket az evangélium szellemében. Ez a reform a javából! De az a másik, amelyről csupán néhány „felülről” induló igazgatótanácsos álmodozik, csak a lelkiismeret elaltatása, csak mákony, amely után az ébredés annál keserűbb lesz.

NŐK VILÁGA.

Az Unitárius Nőszövetség új otthonában.

Felhívás a budapesti unitárius asszonyokhoz!

Az Unitárius Nőszövetség bensőséges örömmel hozza az unitárius társadalom szives tudomására a kedves hirt, hogy a budapesti egyházközség nemes áldozatkészségéből folyó évi május havától a Percelné Kozma Flóra Leányegylettel közös szép otthont kapott a Koháry-utcai székházban. Az új otthon a templom alatt, a tanácsterem mellett, az első emeleten van s áll két szobából, előszobából és fürdőszobából.

Ebből az alkalomból azzal a kérelemmel fordulunk kedves asszony és leány testvéreinkhez, jöjjenek hozzánk, hogy a kedves otthon megteljen mindazzal az erővel és melegséggel, amely a közös célért szeretetben, testvéri megértésben egybeforrt lelkekből árad; mert hiába van „Otthon”, Isten előtt kedves, testvéri szempontból eredményes munkát csak úgy végezhetünk, ha minél több unitárius asszonynak valóban szívügye lesz a Nőszövetséghez való tartozás, a benne való munkálkodás.

Szövetségünk folyó évi október havától *minden hónap második csütörtökén, délután 5 órakor* tart összejövetelt a székházban: V., Koháry-utca 4. (a kaputól balra, I. emelet 7.)

Ezekre az összejövetelekre, költés kimelés szempontjából, külön meghívót nem küldünk senkinek, vegye ezt a közzétételt mindenki, minden alkalommal külön, névre szóló meghívónak.

Az ősz folyamán rendre kerülő fontosabb tárgyak: az Otthon hivatalos átvétele, a szórványok szegénygondozó szerveinek kiépítése, a vacsora-

akció kérdése, a segélyezés és a karácsonyi szetelmunka előkészítése.

Kedves Testvéreink! Gondoljatok arra, hogy összetartásban van az erő! Gondoljatok arra, hogy más felekezeti testvéreink nemcsak számban vannak sokkal többen, hanem nagy összetartásban, áldozatosan dolgoznak hitük erősítése, hittestvéreik segítése érdekében. Nekünk, mert kevesebben vagyunk, kétszeres kötelességünk minden rendelkezésünkre álló anyagi és erkölcsi erőnkkel munkálkodni egyházunk munkamezői közül azokon, melyeket Isten a mi számunkra jelölt ki.

Hittestvéri meleg üdvözlettel:
a Nőszövetség Elnöksége.

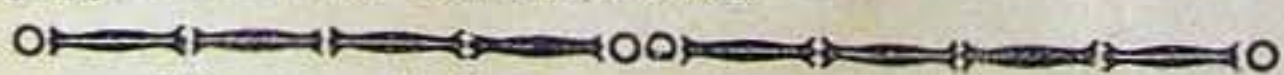
KÖNYVEK.

Kilyéni Ferencz József unitárius püspök élete és kora.

Ezen a címen dr. Gál Kelemen ny. kollégiumi igazgatónak, egyháztörténelmünk szorgalmas és fáradhatatlan munkásának a tollából újabb hatalmas munka jelent meg, amely 436 oldalnyi terjedelemben nemcsak Ferencz József püspök életét, egyéniségét, egyházipolitikai és írói pályáját ismerteti, hanem benne összefoglalva megtaláljuk az utolsó háromnegyedszázad unitárius és erdélyi magyar kulturtörténelmének vázlatos leírását is.

Külön érdekessége a munkának a budapesti egyházközség, valamint a duna-tiszamenti unitárius egyházkör kialakulását és életét ismerető fejezetet, amely elsőizben foglalja össze nagy részletességgel a Ferencz József püspöksége idején keletkezett és kialakult magyarországi unitárius egyház történelmét.

Az erdélyi könyvismertetések a munkát az erdélyi történetírás felbecsülhetetlen értékének tekintik s addig is, amíg róla részletes ismertetésben beszámolunk, kérjük olvasóinkat, hogy fizessenek elő erre a munkára. Ára füzve 5.50 kötve 7.70 pengő. A munka Kolozsvárt már kapható s reméljük, hogy néhány napon belül a felmerült szállítási nehézségeket leküzdve szétküldhetjük azoknak is, akik már eddig is szivesek voltak a könyvre előfizetni. Mindkét lelkészi hivatalunk elfogad a könyvre előjegyzéseket és befizetéseket.

Uj segédtsízt cserkészcsapatunknál.

Józsa Gyula cserkészcsapatunk régi tagja, majd örsvezetője letette a segédtsízi vizsgát. Örvendünk és további jó munkát kívánunk.

H I R E K.

Felhívás olvasóinkhoz!

Az év vége közeledik s ilyenkor lapunk kiadója is szemlét tart az előfizetési díjakról vezetett bevételi napló felett. Bizony olvasóink egyrésze megfeledezett arról a kis támogatásról, amit mi kérünk és amit nem is olyan nehéz kifizetni. Mindössze négy pengőről van szó, amit most ismételtén és jó szívvél kérünk mindazoktól, akik hátralékban vannak s amit bizonyára nem is fognak tőlünk megtagadni. A hátralékosok címszalagjára odanyomtuk a figyelmeztetést: „Előfizetése lejárt!” s mellékelünk egy postabefizetési (csekk) lapot. Kérjük vegyék ezt figyelembe s küldjék be a hátralékos négy pengő előfizetési díjat; azonban sziveskedjenek ráírni a csekk hátlapjára: Előfizetés az Unitárius Értesítőre. Enélkül egyházi adónak könyvelni el a pénztár a küldeményt.

Minden olvasónkat tisztelettel és igaz szeretettel köszöntöm a szerkesztőség és kiadóhivatal nevében:

IVÁN LÁSZLÓ.

Pálffi Márton emléke.

Lapunk mult számában megemlékeztünk unitárius énekeskönyvünk újjáteremtőjének: Pálffi Márton kolozsvári tanárnak haláláról. A kiváló író és költő emlékét most barátai, tisztelői és volt tanítványai egy nevére szóló emlékalapítvánnyal kívánják megörökíteni. A magyarországi alapítványi mozgalom élén Dimény Mózes postafőigazgató, az elhunyt egykori iskolatársa áll, aki a lapunkhoz intézett soraiban a következőket írja:

„Az elhunytal szemben minden unitárius mélységes hálára van kötelezve, mert egyéb nagy elfoglaltsága mellett is egyházi énekeskönyvünket nagy munkával átdolgozta, kutatásai, fordításai alapján kiegészítette és nemes lelkéből több megható szöveggel ő maga is hozzájárult sikeres munkájának értékesebbé tételéhez. Vele szemben rójuk le valamennyien hálánkat, hogy ennek megnyugtató tudata és érzése járja át sziveinket mindannyiszor, valahányszor egyházi énekeink megható szövegén és dallamán lelkünk a Mindenható Isten felé emelkedik.“

Mindazokat, akik az elkölözött nemes lélek emlékét ápolni akarják, felhívjuk, hogy az alapítványra szánt adományukat küldjék be, vagy fizessék be a budapesti egyházközség pénztárába „Pálffi Márton emlékalapítvány“ megjegyzéssel.

Rádiós istentisztelet lesz Koháry-utoai templomunkból a reformáció emlékűnnepén: október 31-én délelőtt 11 órakor. Az ünnepi beszédet Józsa Miklós püspöki vikárius mondja.

Az új alkotmánytörvény tárgyalása Budapesten. A csonkaországi unitárius egyház számára készült új alkotmányt szeptember 30 án kívánta tárgyalatni a budapesti egyház elnöksége

a közgyűlés nyilvánossága előtt. Azonban az őszi kebli tanácsülés úgy döntött, hogy a törvényjavaslatot előbb egy bizottságnak adja ki tárgyalás végett s a bizottság jelentése alapján a téli (decemberi) kebli tanácsülés fogja kitűzni a rendkívüli közgyűlés idejét. Ezen minden budapesti egyházi adót fizető unitáriusnak joga lesz felszólalni s véleményét a készülő alkotmányról elmondani. Foglalkozzunk komolyan a kérdéssel, mert egyházunk jövőjéről van szó!

A Szentábrahámi pihenő felépült. Szeptember 23-án tartotta a budapesti egyházközség tanácsa rendes őszi ülését. Ezen a többek közt *Kelemen Béla* gondnok beszámolt az egyházközség új alkotásáról, a Szentábrahámi pihenőről. A pihenő építkezésének gondolatát az ifjusági konferenciák indították el. Az egyházközség által Magyarúton (Nógrádverőce) vásárolt telken már áll a pihenő és a leányok számára külön épületben a „Kozma Flóra Otthon.” Az előbbi 5000 P-be, az utóbbi 1100 P-be került. Azonban még hátra van a telek rendezése, a telekkel határos patakok szabályozása és ami a legfontosabb, a pihenőház belső berendezése. Ehhez kellene még hűveinknek és az ifjuság barátainak segítsége. A jövő nyáron feltétlenül meg kell kezdenünk ifjuságunk üdültetését! De ehhez megint csak áldozatkészség kell. Segítsünk, hogy segíthessünk!

A gyermekistentiszteleti csoportvezetők október 6-án, délután tartották tanéveleji rendes összejövetelüket. *Barabás István* lelkész hívta fel a vezetők figyelmét a buzgó, odaadó munkára. A csoportok vezetői legnagyobb részben azok lettek, akik az elmúlt évben voltak. Első gyermekistentisztelet október 11-én, vasárnap délelőtt 9 órakor volt. Ezúton is felhívjuk a szülők figyelmét, hogy gyermekeiket a templomlátogatási lapokon feljegyzett csoportba elküldeni szíveskedjenek. A gyermekistentiszteletek ideje ugyancsak a gyermekeknél kiosztott templomlátogatási lapon a hitoktató lelkészek által feljegyezve található. Gyermekek! sietetek az áldott Jézus közelébe!

Felhívás a tandíjsegély kérőkhöz. A Batthyány Ilona grófnő alapítványból szeptemberben 160 pengő segélyt osztott szét a budapesti kebli tanács. A jövőre nézve azonban felhívja a kérvényezőket, hogy kéréseikhez csatolják a tanulmányi előmenetelükről szóló bizonyítványukat, máskülönben kéréseiket teljesen figyelmen kívül hagyják.

A János Zsigmond cserkészcsapat estélye. Cserkészeink nyári táborozásukról a nagyközönség előtt vidám beszámolót tartanak november 7-én, szombaton este egyenlőre még meg nem határozott helyen. A helyet, pontos kezdetet és a műsort nyomtatott meghívón fogják közölni az érdeklődő közönséggel.

Aranyosrákosi Székely Sándor unitárius templomi vegyeskar ismét megkezdte évi munkáját, amellyel tavasszal elért szép eredményeit kívánja tovább folytatni. A Kebli Tanács

őszi ülése nagy örömmel vette tudomásul a beszámolót és kilátásba helyezte, hogy a jövő évben erősebb támogatásban fogja részesíteni a kar munkáját. A vegyeskar november hó 4-én szerdán, délután 6 órakor, a Koháry-utcai tanácsteremben tartja meg évi rendes közgyűlését, amikor *Nagy Sándor* karnagy előterjeszti a jelen év munkatervét. A vegyeskar tagjait és az ujjonnan jelentkező dalostestvéreket, az érdeklődőkkel együtt szívesen várjuk erre az alkalomra.

A Dávid Ferenc Egylet október 9-én tartotta évadnyitó vallásos estélyét a Misszióház templomában. Megnyitót *Józan Miklós* püspöki vikárius, imát *Pethő István* pestszentlőrinci lelkész mondott. *Dr. Csiki Gábor* beszámolt nyári erdélyi utjának tapasztalatairól. Ez cikk alakjában lapunk jelen számában is olvasható „Életképek Erdélyből” címen. A művészi számokat *Pártos Erzsébet* hegedűművésznő, *Mariay Erzsébet* énekművésznő és *Molnár Sándor* író adták elő. A szép ünnepséget *vitéz dr. Nyiredy Géza* egyesületi alelnök szavai zárták be.

Vallásos est Dávid Ferenc halálának emlékére. Az unitárius egyház nagy reformátorának emlékét minden évben megünnepeli. Ebben az esztendőben a Dávid Ferenc Egylet november 13-án, pénteken este 6 órakor tartja emlékünnepejét a rákosutcai templomban. Különösen szépnek ígérkezik ez az ünnep, mivel az ünnepi beszédet ez alkalommal erdélyi vendég mondja: *Kovács Lajos* háromszéki esperes, a brassói egyházközség nagynevű lelkésze.

Erdélyi vendégprédikátor Budapestén. *Kovács Lajos* esperes-lelkész, aki a Dávid Ferenc Egylet november havi felolvasó estélyén előadást tart, november 15-én délelőtt a misszióház templomában, délután pedig Kispesten fog istentiszteletet tartani, s reméljük, hogy régi hűvei felhasználják ezeket az alkalmakat arra, hogy vele újra találkozhassanak. Tiszteletére a *Dávid Ferenc Egylet* estélyét követően november 13-án este, a misszióház gyülekezeti termében társasvacsorát rendezünk. A vacsorára jelentkezni kell és lehet a lelkészi hivatalokban. Vacsora ára körülbelül 1.20 P.

Reformációi ünnepély a missziós templomban. Október 31-én, szombaton este 6 órakor a rákos-utcai templomban reformációi emlékünnepe lesz. Imádságot *Pethő István*, beszédet *Ferencz József* lelkészek mondanak. Az ünnepély után a gyülekezeti teremben az ifjusági konferenciás tábor teaestélyt rendez. Teajegy ára ifjaknak 30 fillér, idősebbeknek 60 fillér. E teaest keretében beszámolnak a Szentábrahámi pihenő sorsáról, valamint határoznak a téli konferencia megtartása felől. Fiatalságunk jelenjen meg minél nagyobb számban.

A Brassai Sámuel Unitárius Ifjusági Egyesület megtartotta évnyitó választmányi ülést, amelyen számbavette az elmúlt nyár végzett munkáját és örömmel értesült az erdélyi

konferencia sikeréről. A választmány egyhangu javaslattal fordul a közgyűlés elé, hogy *dr. Veres Pál* egyetemi m. tanárt az egyesület tanárelnökevé válassza. Nagy reménnyel nézünk munkája elé, mert eddig is tanubizonyosságát adta, hogy együttérző és melegszívű barátja ifjuságunknak. Az új választásokat az okt. 12-én, megtartott közgyűlés ejtette meg, melynek eredményéről lapunk legközelebbi számában hozunk tudósítást

A Bölöni Farkas Sándor Iparosegy-
let október hó utolsó vasárnapján az istentiszteletet követően gyűlést tart, amelyen a választmány megbeszéli az őszi és téli munkatervet. Mindenkit szívesen hívunk és várunk, hogy együttesen vegyük ki részünket az unitárius iparos és kereskedő társadalom munkájából.

Angol és német órákat tartanak hetenként kétszer az Unitárius Misszió Ház diákinternátusának tagjai részére kedden és csütörtökön este *dr. Csiki Gábor* és *Ferencz József* lelkészek. Mindazok az egyetemi hallgatók, akik komolyan akarják magukat ezekben a nyelvekben gyakorolni, csatlakozhatnak a kurzusokhoz.

A rög alatt. Balázs Ferenc mészki lelkésznek ezen a címen kiadott könyve kapható a lelkészi irodában 3.— pengőért.

Vidék.

Kecskeméten október 11-én volt urvasoraosztással egybekapcsoló istentisztelet, ez alkalommal az evangélikusok templomban. A szolgálatot *dr. Csiki Gábor* lelkész látta el, míg a hivek összegyűjtésében *P. Buzogány Lajos* szórványgondnok fáradozott a tőle megszokott nagy lelkiismeretességgel. *Kecskeméten* jelenleg 11 unitárius tanköteles növendékünk van, akiket ezentúl *minden pénteken délután Ferencz József lelkész fog hitoktatásban részesíteni.* Felhívjuk kecskemétkörnyéki hiveink figyelmét erre a lehetőségre s arra kérjük őket, hogy gyermekeiket szorgalmasan küldjék a hittanórákra. A szórványgondnok mindenkivel szívesen közli a tanítás helyét és pontos időpontját. Az első hittanórát október 16-án délután tartják meg.

Mezőtúron október 11-én *Darkó Béla* és *Ferencz József* lelkészek tartották urvasoraosztással egybekapcsoló istentiszteletet s ezt követően közgyűlést, amelyen a szórvány tagjai a kivetett adó vállalásával lehetővé tették, hogy minden évben a füzesgyarmati lelkész legalább négy alkalommal rendszeresen istentiszteletet tartson s ezen alkalommal gondoskodják a gyermekek hitoktatásáról is. A közbeeső időben a gyermekek odahaza, szülőik felügyelete mellett készülnek el a tananyagból. Ezzel az intézkedéssel is előbbre vittük hitvallásos nevelésünk még oly sok megoldásra váró kérdését.

Baján október utolsó vasárnapján, 25-én tart istentiszteletet *dr. Csiki Gábor* lelkész, amelyre a hivek már régóta készülnek, mivel a tavaszi lelkészi szolgálat templomhiány elmaradt. Reméljük, hogy az idén református testvéreink átengedett templomában újra egybegyűjthetjük azt a kicsiny, de lelkes csoportot, mely Baján és környékén is az egy igaz Isten hite szerint kívánja vallásos életét folytatni.

Győrben *dr. Csiki Gábor* lelkész tart istentiszteletet, s a hiveket *őzv. Josipovicsné Németh Irma* tanárnő testvérünk gondozza, s gyűjti egybe a környékbeliekkel együtt erre az alkalomra.

Nyiregyházán november hó 15-én lesz istentisztelet, amelyre helybeli és szabolcsmegyei hiveinket *Csikés Ödön* szórványgondnok gyűjti egybe ez alkalomra is. Szolgál: *dr. Csiki Gábor*, missziói lelkész.

Egerben a protestáns templomban újra unitárius istentisztelet lesz október hó 18-án, amikor gyermekeink karácsonyi jótevője, tordai *Gönczi Árpád* testvérünk fogja egybegyűjteni hiveinket. A szolgálatot ez alkalommal *dr. Csiki Gábor* lelkész látja el.

Külföld.

Uj lelkész Bukarestben. A román ókirályságbeli unitárius élet vezetésében változás történt. Az eddigi lelkészt: *Lőrinczy Dénest* tordai lelkésszé választották. Helyére a bukaresti egyházi közgyűlés *Lőrinczy Géza* lupényi lelkészt hívta meg, akit *dr. Boros György* püspök már ki is nevezett. Sőt a beiktatás is megtörtént szeptember 27-én a református iskola dísztermében. A beiktatást *Kovács Lajos* háromszéki esperes végezte. Az ünnepségen a testvérelekezetek lelkészeikkel képviseltették magukat.

Tanárjelölt korrepetál, magántanulók tanítását vállalja. A latin nyelv tanítására különösképp ajánlkozik. Címe: Hollósy, Budapest XIV. Rónautca 143. szám. IV. emelet 4. ajtó. Levelezőlapon történő felszólításra családnál jelentkezik.

Francia nyelv tanítása gyakorlati módszerrel egyeseknek és csoportoknak mérsékelt áron Párisban tanult okleveles tanárnál. Középiskolásoknak korrepetálás. Budapest, XIV. Erzsébetkirályné-útja 11. szám. III. emelet 2. ajtó.

Jó állapotban levő 200 as Kühne-féle keltetőgép eladó. Cím: Tarcsafalvy Pál Pestszentlőrinc, Üllői-út 101.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz.: 222—1936. **Meghívó.**

Unitárius Egyházi Igazgató-Tanácsunk —
Budapesten — 1936. október 23-án (péntek) d. u.
5 órakor a tanácsteremben

évnegyedi rendes ülést

tart, melyre a Tanács tagjait szeretettel meghívjuk.
Budapest, 1936. október 7.

dr. Mikó Ferenc s. k.
főgondnok-helyettes.

Józan Miklós s. k.
püspöki vikárius.

Tárgysorozat: 1. Biblia-olvasás. — ima. 2. Elnöki megnyitó. 3. Jegyzőkönyv hitelesítése. 4. Elnökileg elintézett és folyó ügyek. 5. Kultuszminisztérium leirata központi missziói lelkész ügyében. 6. Vidéki eklézsiák véleményadása. 7. Kiküldött ellenőrző bizottság jelentése. 8. Misszió-Ház évnegyedi jelentése. 9. Állandó vegyes bizottság jelentése. 10. Időközben érkező ügyek. 11. Indítványok (írásban — előre).

NB! Állandó Vegyes Bizottság ülése *okt. 19.*
(hétfőn) d. u. 5 órakor. — Külön meghívót *nem*
küldünk.

Istentiszteleti sorrend 1936. november hónapban.

H O L	Melyik napon	Mely órában	Szolgálatot végzi
A) Templomokban:			
V., Koháry-utca 4. . . .	1. 11. 29 8. 22.	d. e. 11	Barabás István Józan Miklós
IX., Rákos-u. 3. (Misszióház)	1. 22. 15.	d. e. 10	dr. Csiki Gábor Kovács L. (Brassó)
" " "	8. 29.	" "	Ferencz József
B) Körzetekben:			
X., Máv.-telep. Prot. I. u. ház	8. 22.	d. u. 4	Kereki Gábor Ferencz József
C) Pestkörnyéken:			
Csepel—Templom-téri polgári iskola	22.	d. e. 11	Gálna Sándor
Kispest—Wekerle-telep II. sz. elemi iskola .	15.	d. u. 4	Kovács L. (Brassó)
Pestszenterzsébet—Erzsébet-u. el. iskola	8. 22.	" "	Ferencz József dr. Csiki Gábor
Pestszentlőrinc—Unitárius templom .	1. 8. 15. 22. 29.	d. e. 11	Pethő István Pethő István
Rákospalota—Máv.-telepi iskola . .	1.	d. u. 4	Barabás István
Sashalom—Kossuth-téri áll. isk.	29.	" "	Ferencz József
Ujpest—Szf. István-téri polgári iskola	29.	d. u. 4	Barabás István
D) Vidéken:			
Debrecen—Hatvan-u. 24. Unitárius imaház . .	1.	d. e. 10	Józan Miklós
Győr—Kossuth-utcai ref. templom	8.	d. e. 11	dr. Csiki Gábor
Nyiregyháza—Evang. el. iskola diszterme .	15.	d. e. 10	dr. Csiki Gábor

N B! Aláhuzott dátumokon: *Urvacsoraosztás.* — November 29-én és december 6., 13., 20. napjain *d. u. 6 órákor közös adventi áhitat* a Misszióház templomában:

tárgykör a „Miatyánk“ II. része. — *Tanulóifjúságunk* (IV.—VIII. oszt.) a hó *első* vasárnapján d. e. 11 órákor jár az idén a templomba. — November 13-án (*péntek*) d. u. 6 órákor a *Dávid Ferenc Egylet* vallásos estje a IX., Rákos-utca 3. sz. templomban: felolvasó Kovács Lajos brassói lelkész. — *Egyházi adó* befizetését szorgalmazzuk, amíg nem késő.

Ha ima, vagy énekeskönyvre, vagy bármilyen egyházi kiadványra van szüksége, forduljon az
UNITÁRIUS IRATMISSZIÓHOZ
Budapest,
V., Koháry-utca 4., I. em 8.
N y i t v a :
csütörtökön 5–7, vasárnap 12–1.

BERDE LAJOS
unitárius cipésmester
jutányosan vállal minden munkát
Budapest,
II., Batthány-utca 48.

Női és férfialap nagy választékban — modellek után alakítást olcsón vállalok
PÉTER JÁNOS
VIII., Baross-utca 82. sz.
Unitárius hittestvéreim támogatását kérem!

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő és kiadó **Dr. Iván László.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 1-174-24.

Előfizetési díj a negyedévenként megjelenő „Mai Füzetek“ c. melléklettel együtt egy évre 4— pengő, amely beküldhető a 30.400 számú postatakarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség, Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.
A „Hivatalos rész“ c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza

XV. évf. 10. sz.

Budapest, 1936. október hó

Utánaküldés kizárva!

Uj cim :

Tek,

Bertalan Mózes urnak,

Simeon Koháry u. 4

H.

I., Alkotás u. 51.

